

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is an author's version which may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/156902>

Please be advised that this information was generated on 2019-04-26 and may be subject to change.

Feit en fictie in het vluchtelingendebat

Christen Democratische Verkenningen, 2016 (lente), p.36-48.

Carolus Grütters

senior onderzoeker bij het Centrum voor Migratierecht aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Het vluchtelingendebat wordt beheerst door oneliners. Veelal gebeurt dat 'op verzoek' van de media die zelden interesse tonen in afgewogen betogen: die zijn te lang of passen niet in het 'format'. Het aantal deskundigen dat zich (toch) laat verleiden tot een bijdrage neemt daarmee af: de nuance gaat immers verloren bij het knip- en plakwerk van de redactie. Het deelnemersveld beperkt zich daardoor hoofdzakelijk tot politici die geen belang hebben bij subtiliteiten. Het is van belang om enkele feiten in perspectief te plaatsen en misvattingen rond de aantallen ('veel te veel'), de opvang ('in de regio') en de redenen van de vluchtelingenstroom ('gelukzoekers') te corrigeren.

Discussies over het vluchtelingenvraagstuk zijn zelden eenduidig. Dat heeft niet alleen te maken met de complexiteit van het vraagstuk zelf of de gebruikte terminologie, maar vooral met de gehanteerde vooronderstellingen: die lopen nogal uiteen en worden zelden geëxpliciteerd of verantwoord.¹ Die context bepaalt echter wel de keuze voor een politiek relevante invalshoek ten aanzien van de feiten en hetgeen als probleem wordt gedefinieerd.²

De constatering bijvoorbeeld dat er in de eerste week van maart 2016 zo'n 500 nieuwe asielvragen zijn ingediend, zegt uitsluitend iets over het aantal en het tijdsbestek. Het zegt daarentegen niets over de vraag of dat aantal (te) groot – of (te) klein – is. Dat laatste is immers een subjectieve waardering van het gegeven en moet niet worden verward met de feitelijke kwalificatie dat iets groter of kleiner is dan iets anders.

In het huidige tijdsgewricht komt daar nog een aspect bij. Alhoewel de aanduiding 'informatiemaatschappij' doet vermoeden dat kennis omtrent de feiten binnen ieders handbereik ligt, is de praktijk er een van informationele chaos. Op het internet kan – ogenschijnlijk – alles worden gevonden waarbij zelden duidelijk is hoe betrouwbaar die gegevens zijn. Het gevolg daarvan is dat het erg lastig is om onderscheid te maken tussen feit en fictie; tussen waarheid en leugen. Het gevaar dat daarbij om de hoek loert, is dat wetenschap wordt gedegradeerd tot 'ook maar een mening'. Een warboel dus. Politici en beleidsmakers nemen in deze arena een bijzonder plaats in. Zij zijn immers niet op zoek naar de feiten maar naar manieren om een gewenste werkelijkheid te realiseren, of om hun werkelijkheid te vervormen tot politiek feit. Dit onderscheid is van belang omdat het de taak van de wetenschap is om feiten vast te stellen en van de politiek om de betekenis daarvan te duiden – en niet andersom.³

Over wie gaat de discussie eigenlijk?

In de discussie worden verschillende categorieën mensen op een hoop gegooid: migranten, vluchtelingen, asielzoekers, illegalen, vreemdelingen, terwijl het onderscheid daartussen relevant is. Een migrant is simpelweg iemand die in een ander land gaat

wonen; een toerist is dus geen migrant. Maar een migrant is niet per se een vreemdeling, dat wil zeggen iemand zonder een Nederlands paspoort. Een Nederlander die bijvoorbeeld in Australië woont en die naar Nederland verhuist is ook een migrant.

De categorie migranten kan – formeel – worden opgedeeld in degenen die hier willen komen werken of studeren, en degenen die hier hun toevlucht zoeken. Deze tweedeling is echter niet voldoende om de praktijk adequaat te beschrijven. De impliciete veronderstelling is namelijk dat migranten altijd beschikken over documenten om te reizen. Dat lijkt een redelijke veronderstelling maar dat is het niet. In het overgrote deel van de wereld is het ongebruikelijk om een paspoort te hebben. Minder dan de helft van de Amerikanen bijvoorbeeld heeft een paspoort. En in veel landen, vooral die vluchtelingen ‘creëren’, is het aanvragen van een reisdocument een uiterst verdachte bezigheid dat eerder een risico veroorzaakt. Als je desalniettemin je land wilt ontvluchten, ben je aangewezen op valse documenten of mensensmokkelaars.

Mensen die toch op een dergelijke (niet-reguliere) wijze naar een ander land reizen worden korthedshalve aangeduid als illegale migranten. Dat is echter een problematische aanduiding omdat het de indruk wekt dat het crimineel gedrag is. In allerlei verdragen is nu juist afgesproken dat iemand die op de vlucht is geen papieren nodig heeft. Het is wel handig, maar niet noodzakelijk.

Het fenomeen bootvluchteling is gecreëerd door Europese regelgeving

De regelgeving van de EU verhindert dat een vluchteling zonder papieren het vliegtuig neemt. Dat staat in de ‘Carrier Sanctions’ richtlijn.⁴ Die Europese regeling legt forse boetes op aan vliegtuigmaatschappijen die niet (goed) gedocumenteerde migranten van buiten Europa naar een lidstaat brengen. Een van de effecten daarvan is dat de meeste asielzoekers niet per vliegtuig naar een land kunnen vluchten: ze worden zonder de juiste papieren eenvoudig niet toegelaten in het vliegtuig. Daarmee is het fenomeen bootvluchteling voor een belangrijk gedeelte door de EU zelf gecreëerd; met de bijkomende inkomstenbron voor de smokkelaars.

Volgens NRC.next (21 maart 2016) is de prijs van een overtocht van Izmir (in Turkije) naar Lesbos (Griekenland) gedaald naar zo’n \$ 700 (€ 625), maar dat is nog altijd meer dan 4 maal zo duur als een ‘gewoon’ retourtje met een lijnvlucht.

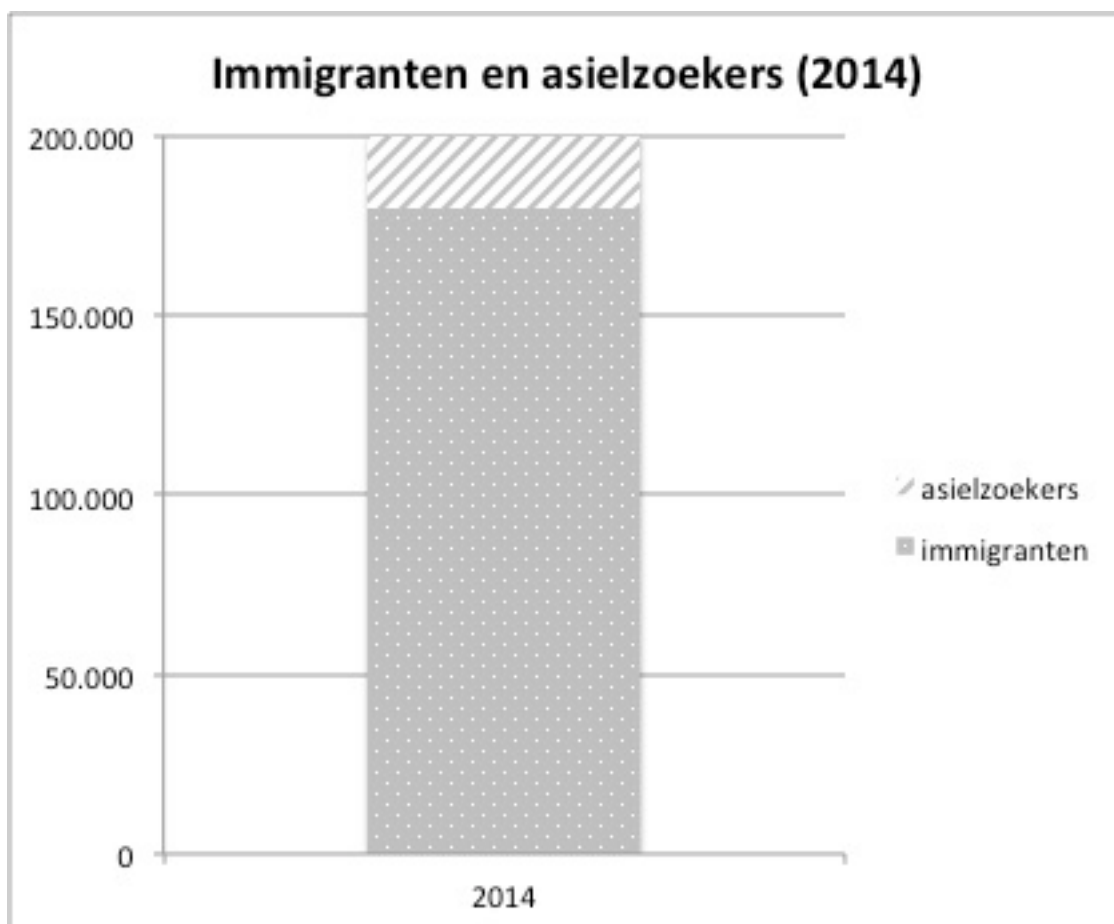
Een vluchteling is in het reguliere spraakgebruik iemand die op de vlucht is. Waarvoor en waar naartoe is dan niet relevant. In juridische context is dat echter wel belangrijk. Een vluchteling is volgens het vluchtelingenrecht iemand die ‘gegronde vrees heeft voor vervolging in zijn land van herkomst’ en ‘zich buiten dat land’ bevindt. Die juridische omschrijving zorgt ervoor dat de Syriër die in een ander land bescherming aanvraagt, slechts als vluchteling kan worden gekwalificeerd als hij of zij ‘gegronde vrees voor vervolging heeft’. Het betekent dat een Syriër die Aleppo bijvoorbeeld ontvlucht en elders binnen Syrië een goed heenkomen tracht te vinden, formeel geen vluchteling is omdat hij zich (nog) niet buiten zijn land van oorsprong bevindt. Voor zo’n persoon is de aanduiding ‘Displaced Person’ gereserveerd.

Om het nog verder te compliceren: de juridische kwalificatie van vluchteling is beperkt tot degene die aannemelijk maakt persoonlijk ‘gegronde vrees voor vervolging te hebben’. Degenen die ‘alleen’ het oorlogsgeweld (in Syrië) ontvluchten, krijgen weliswaar ook in Nederland bescherming maar formeel niet als vluchteling maar als ‘subsidiar beschermd’.⁵ Voor de mensen zelf zal het niet veel uitmaken: zij zijn

immers op de vlucht en willen het vege lijf redden – ongeacht de juridische kwalificatie die daaraan wordt gegeven.

Iemand die om bescherming (asiel) verzoekt, is een asielzoeker zolang er nog niet definitief op het asielverzoek is beslist. Als die beslissing wel is genomen en positief uitvalt, dan is de vreemdeling geen asielzoeker meer maar een statushouder: een vreemdeling met een verblijfsvergunning. En andersom, als het verzoek van de vreemdeling wordt afgewezen, dan is de vreemdeling geen asielzoeker meer maar slechts een vreemdeling zonder verblijfsvergunning, op wie een ‘vertrekplicht’ rust.

Het onderscheid is dus van belang – zeker als we het over aantallen hebben. In 2014 kwamen ongeveer 14 miljoen toeristen naar Nederland.⁶ In datzelfde jaar vestigden zo’n 180.000 migranten zich in ons land. Daar staat dan tegenover dat in dat jaar 145.000 mensen emigreerden: de grootste groep daarbinnen wordt (in 2014) gevormd door uit Nederland vertrekkende Polen. Het aantal vreemdelingen dat een asielverzoek indiende in Nederland was twintig duizend in 2014. Dat wil zeggen dat in dat jaar van alle nieuwe vreemdelingen zo’n 10% via het asielloket is binnengekomen. Anders gezegd: op elke 1000 Nederlanders kwamen er in 2014 ruim 800 toeristen, 11 immigranten en 1 asielzoeker naar Nederland; en een jaar later (2015) ging het niet meer om 1 maar om ruim 2 asielzoekers (per duizend Nederlanders).

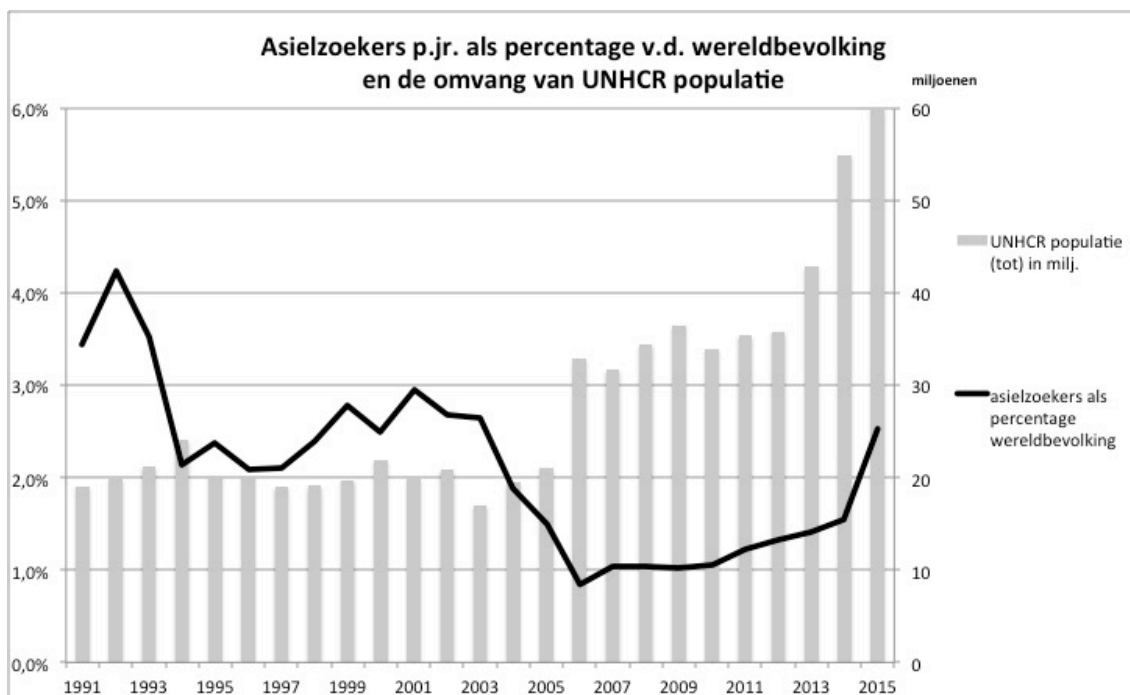


Grafiek 1: de verhouding tussen het aantal immigranten en asielzoekers

Aantal vluchtelingen is direct gevolg van toename van instabiliteit in de wereld

De UNHCR⁷ is in 1950 opgericht en kreeg destijds de taak om een groep van 2 miljoen oorlogsslachtoffers te beschermen. Die taak zou – naar verwachting – in 3 jaar geklaard kunnen worden en vervolgens zou de UNHCR kunnen worden opgeheven. Dat is niet gelukt. Inmiddels zijn we 65 jaar verder en heeft de UNHCR de zorg voor zo'n 60 miljoen mensen waarvan ongeveer de helft zich nog in het 'eigen' land van oorsprong bevindt.⁸ Dat laatste kan een bewuste keuze zijn omdat vluchtelingen (en displaced persons) – als de situatie dat toelaat – meestal zo snel mogelijk weer terug naar huis willen gaan. Voor het merendeel is er echter geen andere mogelijkheid, fysiek of financieel, om daadwerkelijk naar elders te vertrekken.

De omvang van de wereldwijde populatie die onder de zorg van de UNHCR valt, is sinds 1950 gegroeid van bijna 1 promille van de wereldbevolking naar ruim 3 promille in 1990. Dat wil zeggen dat er in 1990 van elke miljard aan wereldbevolking 3 miljoen vluchtelingen (inclusief asielzoekers, displaced persons en staatlozen) zijn. Tussen 1990 en 2005 is de omvang van die groep vrij constant op ruim 3 promille van de wereldbevolking. Vanaf 2006 neemt de grootte van de groep die bescherming nodig heeft zeer sterk toe van 3 promille naar 8 promille van de wereldbevolking in 2015. Die groei (naar 60 miljoen mensen eind 2015) weerspiegelt de toegenomen instabiliteit in bepaalde regio's van de wereld. Het aanpakken van de oorzaak van die instabiliteit zou de hoogste prioriteit moeten hebben als het gaat om het beperken van het aantal vluchtelingen in de wereld.



Grafiek 2: de UNHCR populatie (het totale aantal mensen dat tot de zorg van de UNHCR behoort) per jaar weergegeven en het aantal asielzoekers dat zich elk jaar heeft laten registreren als percentage van de wereldbevolking

De UNHCR heeft volstrekt onvoldoende middelen en mogelijkheden om haar taak te vervullen en dus moet worden volstaan met een beetje lapwerk

Als de UNHCR zijn werk echt zou kunnen doen, dan zouden al deze mensen na verloop van tijd ofwel terug naar huis kunnen, dan wel ergens anders een plek kunnen krijgen via zogenoemde hervestigingsplannen. Het probleem is echter dat de UNHCR vrijwel geen aanbod krijgt van de rijke landen om via hervestiging vluchtelingen te herplaatsen. Het aanbod is zo beperkt dat voor elke vluchteling, die na jaren van wachten via een hervestiging ergens in het westen een plek krijgt, zich 100 nieuwe vluchtelingen in de kampen melden. Bovendien loopt de gemiddelde verblijfsduur dusdanig op dat het voorkomt dat mensen hun hele werkzame leven in of bij een kamp in de regio verblijven.⁹ Daarnaast moet geconstateerd worden dat er lang niet voldoende opvangplekken zijn in vluchtelingenkampen. De zogenoemde ‘opvang in de regio’ is daarmee een eufemisme voor een semipermanent verblijf zonder voorzieningen en zonder reëel uitzicht op verbetering. Met het toenemende aantal vluchtelingen en tegelijkertijd een afnemend beschikbaar budget (van de UNHCR) is er zelfs een tekort aan de meest elementaire voorzieningen in de ‘opvang in de regio’.

98% van alle vluchtelingen verblijft al jaren in de regio

Naast het zo dicht mogelijk bij huis blijven (de opvang in de regio) of de systematiek van de hervestiging via de UNHCR, is er nog een derde optie: zelfstandig op reis gaan naar een veilig land en daar asiel aanvragen. Gemiddeld genomen gaat het om 1 à 2 % van de UNHCR-populatie die op deze wijze ergens bescherming zoekt (veelal in Europa) en daarvan wordt dan slechts de helft toegelaten. Anders gezegd, op ruim 7 miljard wereldburgers zijn er 60 miljoen mensen die onder de hoede van de UNHCR vallen. Dat is minder dan 1 % van de wereldbevolking. Van die 60 miljoen verblijven er zo’n 98% in de regio; krap 2% vlucht naar Europa, althans, slaagt er in om ergens in Europa asiel aan te vragen. Europa wordt derhalve met een fractie van een fractie geconfronteerd.

Is dat veel, 1 miljoen mensen? Dat hangt ervan af waarmee je vergelijkt. Tijdens de Eerste Wereldoorlog, honderd jaar geleden, meldden zich 1 miljoen Belgische vluchtelingen in Nederland. En destijds had Nederland ‘maar’ 6 miljoen inwoners. Kort na het uitbreken van de eerste wereldoorlog stelde de Nederlandse regering nog in de troonrede van 1914: ‘Diep begaan met het lot van alle volken, die in den krijg zijn medegesleept, draagt Nederland de buitengewone lasten die het worden opgelegd gewillig en ontvangt met open armen alle ongelukkigen die binnen zijne grenzen eene toevlucht zoeken.’

Die uitspraak staat op zijn minst op gespannen voet met de tekst uit de troonrede van een eeuw later (2015): De huidige situatie creëert spanningen in Europa. Dit vraagt om scherpe keuzes voor beperking van de instroom en een betere verdeling over de lidstaten.’

Merkwaardig: in 1914 ging het om een verhouding van 1 (vluchteling) op 6 Nederlanders. In 2015 ging het om 1 vluchteling op 400 Nederlanders. De open armen van Wilhelmina in 1914 versus de beperking van de instroom uit naam van Willem-Alexander; het kan verkeren.

1 miljoen is tweemaal de omvang van de huidige bevolking van Luxemburg. Maar ten opzichte van de totale bevolking van de Europese Unie, van een half miljard mensen, is het slechts 2 promille. Dat betekent dat je alle asielzoekers, die zich in 2015 in Europa hebben gemeld, evenredig over de landen van de Europese Unie zou kunnen

verdelen als je in elke gemeente 2 mensen zou plaatsen op elke 1000 inwoners. Het absolute aantal is daarmee niet het probleem. Het echte probleem is dat niet alle landen in de EU hieraan willen meewerken.

Daarnaast hebben asielzoekers ook voorkeuren voor bepaalde landen en dat kan te maken hebben met: het collectieve voorzieningenniveau, het hebben van familiebanden, of de beeldvorming over een land. Voorkeur is dus niet onbegrijpelijk. Het is derhalve een collectief probleem: een vraag van een evenredige verdeling in combinatie met de bereidheid tot het tonen van gezamenlijke solidariteit. Het ontbreekt echter aan die solidariteit, vooral op politiek niveau. Vrijwel alle lidstaten richten zich op het strenger zijn dan de bureu. Terwijl het aanpakken van de werkelijke oorzaken, die zorgen voor het creëren van vluchtelingen, onbesproken blijft.

Ook het regelen van noodzakelijke opvang is iets waar al lang van te voren door onder meer de UNHCR op is gewezen. De meeste lidstaten prefereerden echter een struisvogelpolitiek. In Nederland bijvoorbeeld is er bewust voor gekozen om jarenlang het aantal opvangplaatsen in asielzoekerscentra te verkleinen; dat was immers goedkoper. Hetzelfde gold voor het aantal behandelaars van asielverzoeken bij de IND. Op de korte termijn is dat een besparing: centra dicht en personeel ontslaan. Op de lange termijn is het echter zeer duur: nieuwe onderhandelingen met gemeentes voor locaties; wervingen voor nieuw personeel; achterstanden en frustraties.

Daarbij komt dan ook nog de politiek verplichte verkleining van de sociale woningvoorraad. Het verkopen van relatief goedkope huurwoningen is niet gecompenseerd door de bouw van nieuwe sociale huurwoningen met als effect dat mensen die op de wachtlijst staan voor een sociale huurwoning zich gepasseerd voelen als een statushouder een woning krijgt toegewezen.

Maar ook hier zijn de aantallen verhelderend. Het totale aantal sociale huurwoningen in Nederland is 2,5 miljoen. Daarvan komt elk jaar 200.000 woningen beschikbaar (i.v.m. verhuizing). Van dat aantal was 6% gereserveerd (12.000) voor statushouders: dat is 1 op elke 16 beschikbaar komende woning.

Het is een taak van de overheid om te zorgen voor collectieve voorzieningen. Tevens is het een taak van de overheid om het vrijbuitersprobleem te voorkomen: het probleem dat sommige mensen gebruik maken van een collectieve voorziening zonder daarvoor te betalen: de 'free-riders'. Sinds enkele jaren doet zich echter het fenomeen voor dat landen als geheel - althans de regeringen daarvan - zich gedragen als vrijbuiters. Zij willen wel de lusten maar niet de lasten. Historisch is dat voor een aantal van die landen wellicht te verklaren. Het merendeel van de voormalige Oostbloklanden bijvoorbeeld heeft geen enkele ervaring met migranten en is daarnaast niet van zins om een dictaat vanuit Moskou te verwisselen voor een uit Brussel. Je zou ook kunnen zeggen dat de EU bij de meest recente uitbreidingen te weinig aandacht heeft gevraagd bij de nieuwe lidstaten voor de internationale verplichtingen die het lidmaatschap van de EU ook met zich meebrengt.

Daartegenover moet gesteld worden dat de Europese Unie een project van de lange termijn is, dat ooit begonnen is om oorlog te voorkomen. Wat dat betreft is het project vooralsnog geslaagd.

Tot 1967 kwamen alle asielzoekers in Europa uit de Oostbloklanden die nu bijna allemaal lid van de EU zijn. In 1967 werd het Aanvullende Protocol bij het Vluchtelingenverdrag gesloten waardoor de regels omtrent vluchtelingen niet meer beperkt waren tot Europa of slachtoffers van de tweede wereldoorlog. Vanaf dat

moment komen er ook vluchtelingen uit andere werelddelen naar Europa op zoek naar bescherming.

Turkije heeft dat Protocol overigens nooit getekend. Formeel erkent de Turkse regering dus geen vluchteling die van buiten Europa komt. Het is dan ook op zijn minst merkwaardig te noemen dat Turkije in de 'deal' van medio maart 2016 met de Europese Unie vluchtelingen gaat opvangen, die volgens het Turkse rechtssysteem niet bestaan.

Bij alle aantallen die worden gepresenteerd, moet telkens worden bedacht dat het gaat om mensen voor zover ze geteld zijn. Dat lijkt een open deur. Het punt is echter dat sommige landen allerlei motieven hanteren om migranten juist niet expliciet te registreren. Als je dat wel doet impliceert dat namelijk een bepaalde verantwoordelijkheid om ze bijvoorbeeld toe te laten tot een procedure waarin een mogelijk recht op asiel wordt onderkend.

Italië heeft asielzoekers bijvoorbeeld tot voor kort niet geregistreerd. De asielcijfers van Italië kwamen dan ook van de UNHCR. En het aantal vluchtelingen bijvoorbeeld in het zuiden van Afrika is slechts bij benadering bekend. De aantallen die wel de statistieken halen slaan vrijwel uitsluitend op asielzoekers in westerse, geïndustrialiseerd landen.

Griekenland is een ander problematisch voorbeeld. De Europese rechter heeft al in 2011 vastgesteld dat de opvang van asielzoekers in Griekenland dusdanig slecht is geregeld dat asielzoekers niet mogen worden teruggestuurd naar Griekenland.¹⁰ Het paradoxale aan deze situatie is dat Griekenland (door het Europese 'Dublin'-systeem dat bepaalt welk land een asielverzoek behandelt) in het geheel niet werd gestimuleerd tot het verbeteren van de opvang. Als Griekenland dat namelijk wel zou doen, dan zou dat automatisch betekenen dat het ook (weer) asielverzoeken zou moeten behandelen en vervolgens de statushouders zou moeten opvangen. Het ontbrak - en ontbreekt - de Grieken echter aan de middelen om dat te doen - en dus ontbrak het ook aan de politieke wil om dat te realiseren. Tegelijkertijd stelden de overige lidstaten - en premier Rutte voorop - dat het een Grieks probleem was en niet een Europees probleem.

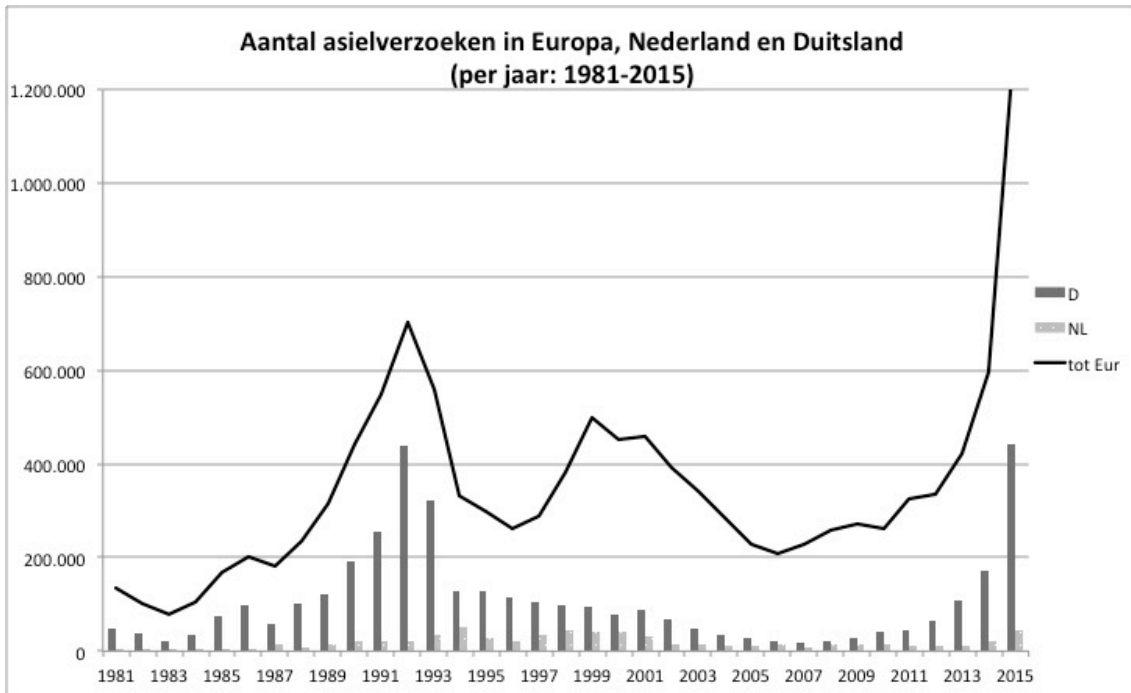
De Europese lidstaten negeerden daarmee het probleem en als dat niet meer kon, verklaarden zij zichzelf tot slachtoffer, terwijl het echte probleem in de oorlogszones is.

Cijfers zijn niet neutraal en worden voor politieke doeleinden gebruikt

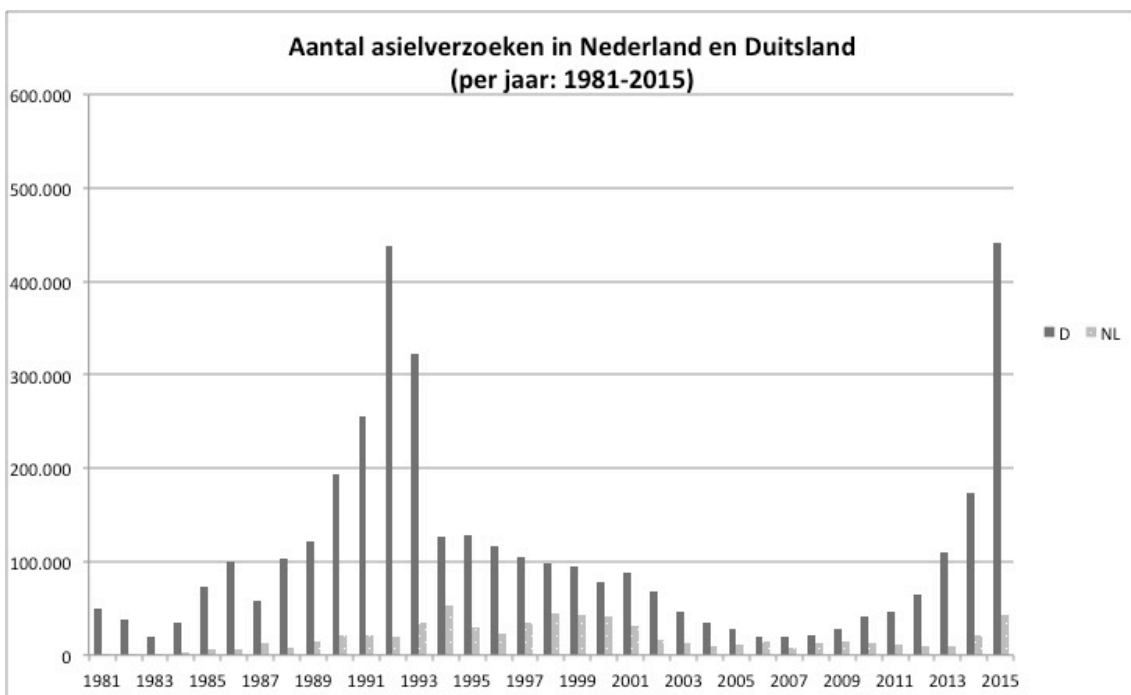
Overheden hebben de neiging om hun nationale cijfers op een bepaalde wijze te presenteren waardoor die cijfers beter aansluiten bij hun politieke doeleinden. Daar is op zich niets mis mee, maar als niet alle lidstaten van de EU dezelfde definities hanteren, dan is het lastig om landen onderling of in de tijd te vergelijken. Als het gaat om het aantal mensen dat om bescherming vraagt dan betreft het asielzoekers. Het maakt dan echter uit of je telt in personen, gezinnen, volwassenen, mannen of vrouwen. De IND heeft daarbij eerder een dossier voor ogen waar één of meerdere personen in kunnen zitten. Voor het COA is dat minder relevant. Die wil juist weten hoeveel opvangplekken er gerealiseerd moeten worden. En zo zijn er meerdere invalshoeken waarmee de cijfers op verschillende wijzen kunnen worden geordend en gepresenteerd.

Een belangrijk onderscheid dat sinds 2007 expliciet in de statistieken is terug te vinden, is het onderscheid tussen eerste asielverzoeken en vervolgaanvragen. Alleen de eerste asielverzoeken representeren namelijk mensen die zojuist zijn gearriveerd. Elke volgende aanvraag is afkomstig van iemand die er al is en die om wat voor reden dan ook een tweede asielverzoek indient. Als het derhalve gaat om de vraag hoeveel

opvangplekken er moeten zijn, dan is het aantal eerste asielverzoeken relevant. Als het echter gaat om de werklust die de beslismedewerkers van de IND ervaren dan telt elke aanvraag: eerste, tweede of welke dan ook. Een vergelijkbaar onderscheid wordt sinds enkele jaren gemaakt tussen asielverzoeken en de zogenaamde nareisverzoeken: verzoeken van familieleden van asielstatushouders.



Grafiek 3: het aantal asielverzoeken in Europa, Duitsland en Nederland (per jaar, 1981-2015)



Grafiek 4: het aantal asielverzoeken in Duitsland en Nederland (pe rjaar, 1981-2015)

Het genoemde onderscheid is voor 2015 substantieel. In Nederland werden weliswaar bijna 60.000 asielverzoeken ingediend, maar een kwart daarvan betrof vervolgaanvragen of verzoeken van nareizende familieleden. Als het gaat om eerste asielverzoeken dan gaat het om 45.000. Dat is nog steeds twee maal zo veel als in 2014 maar verbleekt bij het aantal asielzoekers in Duitsland: 450.000 in 2015 (dat is 10 maal zoveel als in Nederland).

Als je naar de herkomst van de asielzoekers kijkt, dan is er een beperkte reeks van landen die in de afgelopen decennia het merendeel van alle asielzoekers heeft opgevangen. Belangrijkste landen van herkomst zijn: Irak, Iran, Afghanistan, Somalië, Eritrea, Syrië en Soedan. Let wel, met uitzondering van Syrië kwamen er 25 jaar geleden ook al asielzoekers uit die landen.

De verdeling van alle asielzoekers over de landen in Europa is nu volstrekt chaotisch. Als je over een langere periode kijkt van 25 jaar (1991-2015), dan heeft 60% van de asielzoekers zich gemeld in Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Zweden. Nu zijn die landen onderling niet direct te vergelijken omdat ze bijvoorbeeld niet even groot zijn of evenveel inwoners hebben. Het maakt nogal wat uit of een land als Cyprus (met 800.000 inwoners) of Duitsland (met ruim 80 miljoen, oftewel 100 maal zoveel inwoners) wordt geconfronteerd met een specifiek aantal asielzoekers. Als je rekening houdt met die verschillen dan vangen de zeer kleine landen als Malta en Cyprus relatief erg veel asielzoekers op. Tegelijkertijd is het wonderlijk dat een land als Portugal, dat net iets meer inwoners dan Zweden heeft, nauwelijks in de statistieken voorkomt: slechts 1 op de 1000 asielzoekers is daar geregistreerd (voor Zweden is dat 77).

Nederland als middenmoter

En hoe doet Nederland het? Nederland doet ‘keurig’ mee in de middenmoot. We vangen niet opvallend weinig asielzoekers op – zoals Portugal of Kroatië – maar ook niet opvallend veel zoals ons buurland Duitsland. Als je corrigeert naar bevolkingsomvang en allerlei economische factoren is Nederland geen uitschieter maar doet het iets meer dan je zou mogen verwachten. Als het gaat om erkenningspercentages – dus om de vraag hoeveel er nu uiteindelijk mogen blijven – dan doet Nederland het iets strikter (*restrictiever*) dan het gemiddelde.¹¹

Op grond van de cijfers over het verleden valt weinig te zeggen over de toekomst. De situatie in het Midden-Oosten is dusdanig explosief dat vele scenario's mogelijk zijn. Wat wel kan worden gezegd, is dat er veel te weinig aandacht is voor de bron van alle ellende. Zo lang er oorlogen worden gevoerd en er vrijwel geen enkele aandacht is voor de slachtoffers en vluchtelingen die door die oorlogen worden gecreëerd, zullen er mensen trachten een veilig heenkomen te zoeken. Vanuit dat perspectief is het eigenlijk verbazingwekkend hoe weinig oorlogsverdrevenen we hier in Europa opvangen.

De cijfers alleen voor Syrië spreken dan boekdelen. Syrië heeft ongeveer 20 miljoen inwoners. Daarvan zijn er in Syrië zelf 8 miljoen op de vlucht (displaced persons) en buiten Syrië bevinden zich naar schatting 5 miljoen Syriërs. Die 5 miljoen zijn verdeeld over o.a.: Turkije (2.000.000), Libanon (1.200.000), Jordanië (650.000), Irak 250.000 en Egypte (150.000). En Europa? Dat heeft naar schatting 300.000 Syriërs. Dat wil zeggen dat van alle Syrische vluchtelingen er ruim 5% in Europa verblijft. Is dat veel? Dat weet ik niet. Het is in ieder geval zeer veel minder dan andere landen in de regio opvangen en het merendeel van die landen moet dat met beduidend minder

middelen doen dan wij in Nederland. Wil dat zeggen dat Nederland meer moet doen? Als je naar de cijfers kijkt, doet Nederland voldoende. Als je naar de rest van Europa kijkt dan lijkt het erop dat Nederland wat meer solidariteit kan laten zien dan sommige landen en dus meer kan doen.

¹ Zie onder meer Hein de Haas over de mythes op het terrein van migratie: *Human Migration: Myths, Hysteria and Facts*. (oratie Maastricht) 2014.

² Zie over het 'reconstrueren van de werkelijkheid': Jac Vennix, *Kennis: geven en nemen. De rol van participatief onderzoek in organisaties* (oratie Nijmegen), Nijmegen: Louman & Friso 1998.

³ Dick Houtman, *Op jacht naar de echte werkelijkheid. Dromen over authenticiteit in een wereld zonder fundamenteën* (oratie Rotterdam), Amsterdam: Pallas 2008.

⁴ Richtlijn 2001/51.

⁵ De verblijfsvergunning is dezelfde maar heeft een andere grondslag: art. 29(1)(a) Vw resp. art. 29(1)(b) Vw.

⁶ Een derde van het totaal komt met een zakelijke motief; twee derde komt met een vakantiemotief.

⁷ United Nations High Commissioner for Refugees.

⁸ Het totaal van vluchtelingen, asielzoekers, 'displaced persons', staatlozen, en overigen die tot de zorg van de UNHCR behoren.

⁹ In 2014 was de gemiddelde verblijfsduur in een vluchtelingenkamp 17 jaar.

¹⁰ Europees Hof van de Rechten van de Mens, 21 januari 2011, nr 30696/09 [M.S.S. tegen België en Griekenland].

¹¹ Arjen Leerkes, *How (un)restrictive are we. Adjusted and expected asylum recognition rates in Europe*. The Hague: WODC 2015.